

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
СХІДНОУКРАЇНСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
імені ВОЛОДИМИРА ДАЛЯ

МЕТОДИЧНІ ВКАЗІВКИ

ДО САМОСТІЙНОЇ РОБОТИ З ДИСЦИПЛІНИ

«СТРАТЕГІЧНИЙ ФІНАНСОВИЙ МЕНЕДЖМЕНТ»

*(для здобувачів вищої освіти спеціальності
072 «Фінанси, банківська справа та страхування»)*

(Електронне видання)

З А Т В Е Р Д Ж Е Н О
на засіданні кафедри
фінансів та банківської справи
Протокол № 9 від 20.05.2021 р.

Севєродонецьк 2021

Методичні вказівки до самостійної роботи з дисципліни «Стратегічний фінансовий менеджмент» (для здобувачів вищої освіти спеціальності 072 «Фінанси, банківська справа та страхування») / Уклад.: Костирко Л.А., Чернодубова Е.В. – Сєверодонецьк: вид-во СНУ ім. В. Даля, 2021. – 44 с.

Методичне видання спрямоване на вивчення і засвоєння здобувачами вищої освіти самостійно та на підставі лекційного матеріалу теоретичної основи та практичного матеріалу з дисципліни «Стратегічний фінансовий менеджмент».

Методичні рекомендації містять тематичний план дисципліни «Стратегічний фінансовий менеджмент», зміст матеріалу для самостійного опрацювання, питання для самостійного вивчення, тести для самоконтролю, термінологічні диктанти, завдання для самостійного рішення з методичними рекомендаціями, список літератури.

Укладачі:

д.е.н., проф. Костирко Л.А.,
к.е.н., доц. Чернодубова Е.В.

Рецензент:

д.е.н., проф. Ключ Ю.І.

ВСТУП

Навчальний процес передбачає набуття студентами знань під час аудиторних лекційних і семінарських занять та самостійної, індивідуальної роботи, спрямованої на формування вміння самостійно засвоювати навчальний матеріал.

Дисципліна Стратегічний фінансовий менеджмент є базовою для підготовки магістрів за спеціальністю «Фінанси, банківська справа та страхування» та орієнтована на засвоєння студентами сучасних методів стратегічного управління фінансами суб'єктів господарської діяльності.

Мета вивчення дисципліни - здійснення загальнотеоретичної та спеціальної підготовки студентів в сфері стратегічного фінансового менеджменту з позиції вартісної концепції.

Основними завданнями вивчення дисципліни є надання студентам необхідних теоретичних знань щодо стратегії управління вартістю підприємств у комплексному взаємозв'язку з фінансовою стратегією, забезпечуючих систем стратегічного фінансового менеджменту, ключових складових елементів та інструментів фінансової стратегії, формування в них навичок прийняття обґрунтованих управлінських рішень щодо розробки та реалізації фінансової стратегії підприємства.

В процесі вивчення дисципліни велике значення надається самостійній роботі студентів, яка повинна забезпечити можливість досконаліше опанувати предмет курсу, засвідчити практичну значущість дисципліни та взаємозв'язок між темами курсу.

Методичні вказівки містять зміст кожної теми для самостійного опрацювання, питання для самостійного вивчення, тести для самоконтролю, основні терміни, приклади рішення завдань, завдання для самостійного рішення, список рекомендованої літератури, які сприятимуть якісному засвоєнню теоретичного матеріалу дисципліни "Стратегічний фінансовий менеджмент", підвищенню рівня оволодіння студентами навичками фінансових розрахунків, вирішенню професійних кваліфікаційних завдань.

ТЕМАТИЧНИЙ ПЛАН ДИСЦИПЛІНИ “СТРАТЕГІЧНИЙ ФІНАНСОВИЙ МЕНЕДЖМЕНТ”

Змістовий модуль 1

Механізм стратегічного фінансового менеджменту

Тема 1. Сутність стратегічного фінансового менеджменту.

Тема 2. Інструменти стратегічного фінансового менеджменту: облік, аналіз, планування.

Тема 3. Стратегія формування джерел фінансування підприємств.

Тема 4. Фінансова стратегія підприємств.

Тема 5. Стратегія самофінансування діяльності підприємств.

Тема 6. Стратегії позикового фінансування діяльності підприємств.

Тема 7. Інвестиційна стратегія підприємств.

ТЕМА 1. СУТНІСТЬ СТРАТЕГІЧНОГО ФІНАНСОВОГО МЕНЕДЖМЕНТУ

Зміст матеріалу для самостійного опрацювання

Стратегічні фінансові цілі підприємства. Об'єкти і суб'єкти стратегічного фінансового менеджменту. Структура і властивості системи стратегічного фінансового менеджменту, механізми її адаптації до змін зовнішнього і внутрішнього середовища. Функції стратегічного фінансового менеджменту та механізм їх реалізації на підприємствах. Методи, важелі та системи забезпечення фінансового механізму підприємств. Передумови та етапи впровадження системи вартісно-орієнтованого управління. Концепція вартісно-орієнтованого управління. Сутнісна характеристика вартості підприємства та принципи забезпечення її зростання. Характеристика методів реалізації вартісного підходу до управління підприємством. Ключові елементи системи управління вартістю підприємства.

Питання для самостійного вивчення:

1. Місце стратегічного фінансового менеджменту в системі фінансового управління.
2. Основні положення концепції економічної доданої вартості.

Тести для самоконтролю

1. *Стратегічний фінансовий менеджмент - це:*

1) система принципів, методів, форм і прийомів управління фінансовим механізмом з метою підвищення ефективності, конкурентоспроможності й стабільності функціонування підприємства;

2) система принципів, показників, критеріїв і конкретних економіко-математичних моделей вибору оптимального варіанта фінансової стратегії підприємства;

3) система управління фінансовими ресурсами підприємства, а також фінансовими відносинами, що виникають у процесі руху фінансових ресурсів;

4) сукупність взаємозалежних процесів розробки і реалізації системи довгострокових фінансових цілей підприємства та фінансової стратегії досягнення цих цілей.

2. Основними цілями стратегічного фінансового менеджменту є:

а) збільшення частки підприємства на ринку, утримання клієнтів, залучення нових клієнтів;

б) забезпечення платоспроможності та фінансової стійкості, рентабельне використання капіталу, забезпечення прибутковості, зростання ринкової вартості підприємства;

в) підвищення ефективності, конкурентоспроможності й стабільності функціонування підприємства.

3. Суб'єктами управління в системі стратегічного фінансового менеджменту є:

а) фінансова дирекція, фінансовий директор, фінансові менеджери;

б) власники, інвестори, кредитори, менеджери;

в) фінансові ресурси, фінансові відносини, майно підприємства.

4. Об'єктами управління в системі стратегічного фінансового менеджменту є:

а) фінансовий стан, майно і вартість підприємства, джерела формування фінансових ресурсів, фінансові відносини;

б) фінансові відносини, структура активів і капіталу, фінансовий стан, вартість підприємства;

в) фінансовий стан, активи, капітал, вартість підприємства, фінансові відносини.

5. Підсистемами стратегічного фінансового менеджменту є:

а) складові основного, оборотного, власного, позикового капіталу підприємства;

б) складові основного, оборотного, власного, позикового капіталу і фінансові ризики підприємства;

в) фінансові ресурси, джерела їх формування, фінансові ризики;

г) системи управління основним, оборотним, власним, позиковим капіталом і фінансовими ризиками підприємства.

6. Складовими фінансового механізму є:

а) фінансові відносини та процеси (виробничо-господарські, фінансові та інвестиційні);

б) забезпечуючі системи (правове, нормативне й інформаційне забезпечення) та фінансові методи і важелі впливу на фінансові відносини і процеси;

в) методи, принципи та забезпечуючі системи стратегічного фінансового менеджменту.

Термінологічний диктант

1. Стратегічний фінансовий менеджмент.
2. Методи фінансового механізму.
3. Фінансовий важіль.
4. Вартість компанії.
5. Вартісно-орієнтоване управління.
6. Концепція економічної доданої вартості.

ТЕМА 2. ІНСТРУМЕНТИ СТРАТЕГІЧНОГО УПРАВЛІННЯ ФІНАНСАМИ: ОБЛІК, АНАЛІЗ, ПЛАНУВАННЯ

Зміст матеріалу для самостійного опрацювання

Сутність та роль обліку в системі стратегічного фінансового менеджменту. Порівняльна характеристика фінансового та управлінського обліку та підходи до їх взаємодії. Критерії вибору системи управлінського обліку. Основні функції, завдання і принципи управлінського обліку. Елементи системи управлінського обліку. Принципова характеристика компонентів фінансового аналізу. Інтереси суб'єктів ринкових відносин в результатах фінансового аналізу. Напрями використання результатів аналізу для розробки фінансової стратегії. Взаємозв'язок процесів фінансового планування і розробки фінансової стратегії підприємства. Сутність, принципи і етапи стратегічного фінансового планування. Правила формування адаптивної системи показників стратегічного фінансового плану. Ключові напрями і припущення прогнозування фінансових показників фінансових результатів та активів і пасивів балансу. Система обмежень прогнозування фінансових показників в залежності від типу фінансової стратегії підприємства. Переваги впровадження стратегічно орієнтованої системи бюджетного управління. Взаємозв'язок бюджетного і стратегічного контурів фінансового управління. Розвиток концепцій бюджетного управління в залежності від потреб менеджменту.

Питання для самостійного вивчення:

1. Класифікація форм, методів і прийомів фінансового аналізу.
2. Система бюджетів на підприємстві та їх взаємозв'язок. Способи бюджетування, гнучкий бюджет.

Тести для самоконтролю

1. *Необхідність ведення управлінського обліку на підприємстві як джерела інформації для ухвалення рішень пояснюється:*

- а) відсутністю точних даних в офіційній фінансовій звітності підприємства;
- б) потребою управління в інформації, релевантній для ухвалення рішень, яка конкретизує і пояснює дані фінансової звітності і надає дані за період коротший, ніж звітний;
- в) необхідністю ведення "подвійної бухгалтерії" з метою мінімізації податкових платежів;
- г) усі відповіді вірні.

2. *Управлінський облік - це:*

- а) система принципів, методів, форм і прийомів управління фінансовим механізмом з метою підвищення ефективності, конкурентоспроможності й стабільності функціонування підприємства;
- б) система збору і реєстрації інформації щодо господарської діяльності підприємства і його структурних підрозділів та підготовки необхідної інформації внутрішнім користувачам для прийняття управлінських рішень;
- в) система управління фінансовими ресурсами підприємства, а також фінансовими відносинами, що виникають у процесі руху фінансових ресурсів;
- г) сукупність взаємозалежних процесів розробки і реалізації системи довгострокових фінансових цілей підприємства та фінансової стратегії досягнення цих цілей.

3. *Об'єктами управлінського обліку є:*

- а) фінансові відносини, структура активів і капіталу, фінансовий стан, вартість підприємства;
- б) складові основного, оборотного, власного, позикового капіталу підприємства;
- в) фінансові ресурси, джерела їх формування, фінансові ризики;
- г) витрати і результати господарської діяльності підприємства і його окремих структурних підрозділів.

4. У традиційному розумінні фінансовий аналіз - це.:

- а) сукупність методів, прийомів і процедур оцінки результативності та ефективності фінансово-господарської діяльності підприємства;
- б) спосіб оцінки ліквідності та платоспроможності для прийняття рішень з приводу визнання підприємства банкрутом;
- в) метод оцінки і прогнозування фінансового стану підприємства на основі його бухгалтерської (фінансової) звітності;
- г) система показників, які дають точне і правдиве уявлення про можливість функціонування підприємства в найближчому майбутньому.

5. Яке місце займає фінансовий аналіз в системі стратегічного фінансового менеджменту:

- а) формує ефективну систему контролю;
- б) надає необхідну для прийняття стратегічних управлінських рішень інформацію щодо поточного і перспективного фінансового стану підприємства;
- в) формує ефективну систему управління підприємством;
- г) надає необхідну внутрішнім користувачам інформацію щодо господарської діяльності підприємства і його структурних підрозділів для прийняття управлінських рішень.

6. Стратегічне фінансове планування – це:

- а) система методів, принципів та забезпечуючих систем планування стратегії підприємства;
- б) повний і тематичний;
- в) повний, тематичний і деталізований;
- г) сукупність стратегічних установок, принципів і методів формування об'єкта фінансового планування.

Термінологічний диктант

1. Фінансовий облік.
2. Управлінський облік.
3. Метод управлінського обліку.
4. Фінансовий аналіз.
5. Стратегічне фінансове планування.
6. Гармонізація фінансових планів.

Завдання для самостійного рішення

Завдання 1

АТ «ДАЛЛАС» здійснює виробництво і реалізацію одного виробу, з умовним позначенням «АВС». Наведені наступні дані.

Баланс АТ «ДАЛЛАС» на 1 січня 20XX р., грн.

АКТИВ		ПАСИВ	
Основні засоби:		Статутний капітал	11 748 000
- первісна вартість	12 740 000	Нерозподілений прибуток	84 600
- знос	3 420 000		
- залишкова вартість	9 320 000	Кредиторська заборгованість:	
Матеріали	84 349	- за товари, роботи, послуги	350 800
Готова продукція	481 300		
Дебіторська заборгованість	201 000	- по оплаті праці	303 248
Грошові кошти	2 400 000		
БАЛАНС	12 486 648	БАЛАНС	12 486 648

Протягом 20XX р. прогножуються наступні зміни:

- 1) заплановані капітальні вкладення для придбання устаткування – 392800 грн.
- 2) Нарахована амортизація – 506956 грн.
- 3) Загальні витрати на придбання матеріалів – 3898213 грн.
- 4) Прямі матеріальні витрати на виробництво продукції – 3692081 грн.
- 5) Залишок готової продукції на кінець періоду – 733150 грн.
- 6) Доходи від продажів за 4 кв. 20XX р. – 4847700 грн.
- 7) Залишок грошових коштів на кінець періоду – 1368909 грн.
- 8) Нерозподілений прибуток на кінець 20XX р. – 1178 грн.
- 9) Загальні витрати на придбання матеріалів 4 кв. – 1222252 грн.
- 10) Платежі за комунальні послуги 4 кв. – 69964 грн.
- 11) Заробітна плата 4 кв. – 1586068 грн.

- 12) 85% грошових надходжень від реалізації готової продукції очікується в том кварталі, в якому вони були продані, а 15% – в наступному.
- 13) 60% придбаних матеріалів оплачується в том кварталі, у якому вони були придбані, а інші 40% – в наступному.
- 14) 80% витрат на комунальні послуги оплачується в том кварталі, в яком вони виникли (нараховані), а інші 20% – в наступному.
- 15) 5/6 нарахованої заробітної плати виплачується в том кварталі, в яком вона була нарахована, а залишок – в першому місяці наступного кварталу

На основі приведеної інформації необхідно скласти прогнозний баланс на 1 січня 20ХУ р.

Рішення:

Основні засоби:

Первісна вартість = первісна вартість на 1 січня 20ХХ р. + заплановані капітальні вкладення для придбання устаткування у 20ХХр. = $12740000 + 392800 = 13132800$ грн.

Знос = знос на 1 січня 20ХХ р. + нарахована амортизація за 20ХХ р. = $3420000 + 506956 = 3926956$ грн.

Залишкова вартість = первісна вартість - знос = $13132800 - 3926956 = 9205844$ грн.

Матеріали = матеріали на 1 січня 20ХХ р + загальні витрати на придбання матеріалів - Прямі матеріальні витрати на виробництво продукції = $84348 + 3898213 - 3692081 = 290480$ грн.

Готова продукція = залишок готової продукції на кінець періоду = 733150 грн.

Дебіторська заборгованість = дохід від продажів за 4 кв. $\times 15\% = 4847700 \times 15\% = 727155$ грн.

Грошові кошти = залишок коштів на кінець періоду = 1368909 грн.

Статутний капітал береться з балансу на 1 січня 20ХХ р.

Нерозподілений прибуток = нерозподілений прибуток з балансу на 1 січня 20ХХ р. + нерозподілений прибуток = $84\,600 + 1178 = 85778$ грн.

Кредиторська заборгованість:

за товари, роботи, послуги = загальні витрати на придбання матеріалів 4 кв. $\times 40\%$ + платежі за комунальні послуги 4 кв. $\times 20\% = 1222252 \times 40\% + 69964 \times 20\% = 488901 + 13993 = 502894$ грн.

по оплаті праці = заробітна плата 4 кв.× 1/6 = 1586068 × 1/6 =
=264345грн.

Бюджетний баланс ВАТ «ДАЛЛАС» на 1 січня 20ХУ р., грн.

Актив		Пасив	
Основні засоби:		Статутний капітал	11748000
- первісна вартість	13132800	Нерозподілений прибуток	85778
- знос	3926956		
- залишкова вартість	9205844	Кредиторська заборгованість:	
Матеріали	290480	- за товари, роботи, послуги	502894
Готова продукція	733150		
Дебіторська заборгованість	727155	- по оплаті праці	264345
Грошові кошти	1368909		
Незавершене виробництво	275479		
БАЛАНС	12601017	БАЛАНС	12601017

Завдання 2

ВАТ «ДАКАР» здійснює виробництво і реалізацію одного виробу, з умовним позначенням «АВС». Наведені наступні дані.

Баланс ВАТ «ДАЛЛАС» на 1 січня 20ХХ р., грн.

Актив		Пасив	
Основні засоби:		Статутний капітал	14 749 000
- первісна вартість	15 940 000	Нерозподілений прибуток	94 600
- знос	5 320 000		
- залишкова вартість	Визначте	Кредиторська заборгованість:	
Матеріали	95 349	- за товари, роботи, послуги	550 800

Готова продукція	581 300		
Дебіторська заборгованість	401 000	- по оплаті праці	303 249
Грошові кошти	4 000 000		
БАЛАНС	15697649	БАЛАНС	15697649

Протягом 20XX р. прогнозуються наступні зміни:

- 1) заплановані капітальні вкладення для придбання устаткування – 792800 грн.
- 2) Нарахована амортизація – 637600 грн.
- 3) Загальні витрати на придбання матеріалів – 4198213 грн.
- 4) Прямі матеріальні витрати на виробництво продукції – 2692081 грн.
- 5) Залишок готової продукції на кінець періоду – 933150 грн.
- 6) Доходи від продажів за 4 кв. 20XX р. – 4847700 грн.
- 7) Залишок грошових коштів на кінець періоду – 1318909 грн.
- 8) Нерозподілений прибуток на кінець 20XX р. – 8825 грн.
- 9) Загальні витрати на придбання матеріалів 4 кв. – 1222252 грн.
- 10) Платежі за комунальні послуги 4 кв. – 67964 грн.
- 11) Заробітна плата 4 кв. – 1786068 грн.
- 12) 80% грошових надходжень від реалізації готової продукції очікується в том кварталі, в якому вони були продані, а 20% – в наступному.
- 13) 65% придбаних матеріалів оплачується в том кварталі, у якому вони були придбані, а інші 35% – в наступному.
- 14) 70% витрат на комунальні послуги оплачується в том кварталі, в яком вони виникли (нараховані), а інші 30% – в наступному.
- 15) 5/6 нарахованої заробітної плати виплачується в том кварталі, в яком вона була нарахована, а залишок – в першому місяці наступного кварталу

На основі приведеної інформації необхідно скласти прогнозний баланс на 1 січня 20ХУ р.

ТЕМА 3. СТРАТЕГІЯ ФОРМУВАННЯ ДЖЕРЕЛ ФІНАНСУВАННЯ ПІДПРИЄМСТВ

Зміст матеріалу для самостійного опрацювання

Основні складові стратегії фінансування підприємств.
Характеристика акціонування як способу фінансування підприємств.

Первинне публічне розміщення акцій на фондовому ринку. Особливості стратегій виходу відкритих і закритих акціонерних товариств на біржу. Стратегії, орієнтовані на використання нетрадиційних джерел фінансування. Основні форми державної фінансової підтримки підприємств, критерії оцінки бюджетної ефективності. Послідовність прийняття рішень щодо фінансування підприємств за рахунок бюджетних коштів. Умови надання податкових пільг і податкового кредиту на етапах створення і використання потенціалу підприємства. Сутність фінансового лізингу. Аналіз ефективності інвестиційного проекту з використанням фінансового лізингу.

Питання для самостійного вивчення:

1. Переваги і недоліки вибору стратегії залучення банківського капіталу.
2. Зміст управління структурою капіталу підприємств. Основні методи і критерії оптимізації структури джерел фінансування підприємства.
3. Ефект фінансового важеля.
4. Середньозважена вартість капіталу.

Тести для самоконтролю

1. Основними складовими стратегії формування джерел фінансування є:

- а) стратегія самофінансування за рахунок власних джерел;
- б) податкова стратегія;
- в) інвестиційна стратегія;
- г) стратегія фінансування за рахунок позикових коштів;
- д) стратегія фінансування за рахунок залучених коштів;
- е) кредитна стратегія

2. Головна мета стратегії формування джерел фінансування:

- а) створення оптимальних за обсягом, складом і структурою фінансових ресурсів, що забезпечують формування активів, необхідних для реалізації довгострокових планів господарської діяльності компанії;
- б) формування і втілення цілей фінансового управління за допомогою фінансових методів і важелів;
- в) забезпечення безперервності процесу створення вартості підприємства та стійкої конкурентоспроможності бізнесу;

г) управління фінансовими ресурсами підприємства, а також фінансовими відносинами, що виникають у процесі руху фінансових ресурсів.

3. Розробка стратегії фінансування за рахунок залучених коштів передбачає вибір як джерела фінансування:

- а) амортизаційні відрахування;
- б) самокредитування;
- в) випуск та розміщення акцій;
- г) проектне фінансування.

4. Акціонування як спосіб фінансування підприємств характеризується наступним:

- а) можливість реструктуризації боргу в процесі погашення;
- б) дозволяє підприємству залучити інвестиційний капітал з ринку цінних паперів;
- в) надає доступ до коштів широкого кола інвесторів;
- г) можливість заміни одного випуску боргових зобов'язань підприємства іншим випуском.

5. Які переваги має дробне первинне публічне розміщення акцій на фондовому ринку:

- а) знижується ризик нерозміщення цінних паперів;
- б) менше витрати на проведення розміщення акцій;
- в) можливість регулювати вартість цінних паперів підприємства шляхом їх викупу;
- г) ефективність проведення наступної партії випусків істотно знижується;
- д) всі відповіді є вірними.

6. Вихід підприємства на фондову біржу з метою використання акцій як інструмента довгострокового фінансування передбачає формування:

- а) політики управління ризиками;
- б) політики формування залучених фінансових ресурсів;
- в) політики фінансового інвестування;
- г) довгострокової дивідендної політики.

Термінологічний диктант

1. Стратегія формування джерел фінансування
2. Стратегія самофінансування.
3. Стратегія фінансування за рахунок залучених коштів.
4. Стратегія рефінансування.

5. Пряме фінансування з державного бюджету державного замовлення.
6. Податковий кредит.
7. Інвестиційний податковий кредит.
8. Структура капіталу.
9. Оптимальна структура капіталу.

Методичні рекомендації до рішення завдань

Багатофакторна модель Дюпон використовується для оцінки рентабельності власного капіталу організації.

Математичне подання модифікованої моделі Дюпон має вигляд:

$$Рск = ЧП/ВР \times ВР/А \times А/СК,$$

де Рск - рентабельність власного капіталу;

ЧП - чистий прибуток;

А - сума активів організації;

ВР - обсяг виробництва (виручка від реалізації);

СК - власний капітал організації.

Аналізуючи рентабельність власного капіталу, необхідно враховувати три важливі особливості цього показника:

1. Часовий аспект діяльності комерційної організації.

Коефіцієнт рентабельності продажів визначається результативністю роботи звітного періоду, ймовірний і планований ефект довгострокових інвестицій він не відображає. Наприклад, коли комерційна організація робить перехід на нові перспективні технології або види продукції, що вимагають великих інвестицій, показники рентабельності можуть тимчасово знижуватися. Однак, якщо стратегія була обрана вірно, понесені витрати надалі окупляться, і в цьому випадку зниження рентабельності в звітному періоді не означає низької ефективності роботи підприємства.

2. Наявність проблеми ризику. Одним з показників ризиковості бізнесу є коефіцієнт фінансової залежності - чим вище його значення, тим більш ризикованим з позиції акціонерів, інвесторів і кредиторів, є бізнес.

3. Наявність проблеми оцінки показників, використовуваних у формулі Дюпон.

Завдання для самостійного рішення

Завдання 1

На основі даних про діяльність підприємства і моделі «Дюпон» оцінити вплив факторів на результативність розміщення й використання капіталу й розробити систему стратегічний дій управління капіталом.

Обґрунтувати отримані результати.

Аналітичні дані про діяльність підприємства

Показники	1 рік	2 рік	3 рік
1. Коефіцієнт рентабельності обсягів реалізації продукції, грн./грн.	0,09	0,15	0,20
2. Коефіцієнт оборотності капіталу, об./рік	4,1	4,6	4,3
3. Коефіцієнт рентабельності капіталу, грн./грн.	0,369	0,552	0,43

Завдання 2

За даними, наведеними в таблиці, визначити найбільш раціональний варіант стратегії формування джерел коштів підприємства.

Показник	Безборгове фінансування		Боргове фінансування	
	Варіант 1	Варіант 2	Варіант 1	Варіант 2
НРЕІ, тис. грн.	3500	5500	3500	5500
Відсотки за кредит, тис. грн.	-	-	1500	1500
Активи, тис. грн.	32 000	32 000	32 000	32 000
Пасиви:				
- позикові засоби, тис. грн.	-	-	16 000	16
- власні кошти, тис. грн..	32 000	32 000	16 000	16 000
Ставка податку на прибуток., %	19%	19%	19%	19%
Кількість звичайних акцій, шт.	2000	2000	1000	1000
Прибуток, що підлягає оподаткуванню, тис. грн.				
Сума податку на прибуток, тис. грн.				
Чистий прибуток, тис. грн.				
Економічна рентабельність, %				
Середня розрахункова ставка відсотка, %				

Ефект фінансового важеля				
--------------------------	--	--	--	--

Завдання 3

Керівники підприємства роздивляються можливість фінансування великомасштабного інвестиційного проекту «Арго» з передбачуваним двадцятирічним строком реалізації. В ході особливостей довгострокового інвестування розробники проекту визначили основні компоненти грошового відтоку, зв'язаного з розробкою проекту та основними капіталовкладеннями. Вихідні данні для розрахунку інвестиційних витрат представлені в таблиці 1.

Таблиця 1

Початкові інвестиційні витрати

тис. грн.

Елементи інвестиційних витрат	Початковий період інвестування	1-й рік	Усього
1. Капітальні витрати, в тому числі:			
придбання земельних ділянок	180	-	
будівництво будівель та споруд	90	365	
придбання машин та обладнання	-	50	
придбання інших основних фондів	-	40	
Усього			
2. Інші витрати, зв'язані, з організацією підприємства	-		
по проектно-дослідницьким роботам	-	15	
по рекламі	-	8	
по підготовці кадрів та іншим статтям витрат	-	6	
Усього	-		
3. Інвестиції в оборотний капітал, в тому числі:	-		
придбання первісно необхідної сировини та матеріалів	-	7	
страхування затримок по оплаті за відвантажену продукцію (дебіторська заборгованість)	-	2	

отримання короткострокового кредиту зі строком погашення 1 рік	-	4	
Усього	-		
Усього початкових інвестицій			

В ході аналізу маркетингових, техніко-економічних та технологічних особливостей реалізації проекту було визначено, підприємство, що знову організується, вийде на рівень запланованої потужності по випуску та збуту продукції тільки протягом третього року реалізації інвестиційного проекту. Очікувані значення показників обсягу продажів та річної величини операційних витрат представлені в таблиці 2.

Таблиця 2

Обсяг продажу та річна величина собівартості реалізованої продукції

Показники	На кінець другого року реалізації проекту	На кінець третього року та наступні періоди
Річний обсяг продажу, тис.грн.	290	670
Собівартість реалізованої продукції (без врахування амортизації) за рік, тис.грн.	190	440

По результатам прогнозного аналізу передбачається, що темп інфляції по трудовим та матеріальним витратам складає 5% в рік. Ціна реалізації буде зростати такими ж темпами. Загальногосподарські та адміністративні витрати, враховуючи минулий досвід діяльності підприємства, складають 3% від собівартості продукції (с врахуванням амортизації). Починаючи з другого року реалізації проекту, зношування по основним фондам буде нараховуватись з використанням прямолінійного метода амортизації. На основі вищевикладеного розрахунок прибутку та руху грошових потоків рекомендується здійснювати в таблиці 3.

Таблиця 3

Оцінка прибутку та руху грошових потоків за роки експлуатації проекту

Показники	2-й рік	3-й рік	4-й рік
1. Обсяг продажу, тис. грн.			
2. Собівартість реалізованої продукції (без врахування амортизації), тис.грн.			

3. Амортизаційні відрахування, тис. грн., в тому числі:	25,9	25,9	25,9
будівель та споруд	21,5	21,5	21,5
машин та обладнання	2,4	2,4	2,4
інших основних фондів	2	2	2
4. Собівартість реалізованої продукції (з врахуванням амортизації), тис.грн. (п.2+п.3)			
5. Прибуток, тис грн. (п.1-п.4)			
6.Загальногосподарські та адміністративні витрати, тис. грн.			
7. Податок на прибуток, тис.грн.			
8. Чиста прибуток, тис.грн. (п.5-п.6-п.7)			
9. Чистий грошовий потік, тис. грн. (п.8+п.3)			

Необхідно:

1. Розрахувати початкові інвестиційні витрати.
- 2 Розрахувати величину чистого прибутку та чистого грошового потоку за 2-й, 3-й та 4-й роки.
3. Оцінити фінансову стратегію.

ТЕМА 4. ФІНАНСОВА СТРАТЕГІЯ ПІДПРИЄМСТВ

Зміст матеріалу для самостійного опрацювання

Сутнісні характеристики фінансової стратегії підприємства. Місце фінансової стратегії в системі стратегічного фінансового менеджменту. Принципова характеристика пріоритетних аспектів фінансової стратегії стійкого розвитку підприємства. Основні групи чинників, що впливають на формування фінансової стратегії підприємства. Механізм формування фінансової стратегії підприємства. Інструменти аналізу і оцінки стратегічної позиції підприємства. Моделі розробки фінансової стратегії підприємства. Методи і послідовність вибору альтернатив фінансової стратегії підприємства. Характеристики та обмеження вибору типу стратегії сталого розвитку підприємства. Ситуаційна поведінка чистих активів і пасивів при виборі альтернатив фінансової стратегії підприємства. Механізм реалізації фінансової стратегії

підприємства на основі методології збалансованих стратегічних показників. Оцінка відповідності фінансової стратегії завданням стійкого розвитку підприємства.

Питання для самостійного вивчення:

1. Структура фінансової стратегії підприємства.
2. Загальна характеристика стратегії формування фінансових ресурсів, інвестиційної, структурної, податкової, кредитної стратегій та стратегії забезпечення фінансової безпеки.

Тести для самоконтролю

1. Яке місце фінансова стратегія займає в системі стратегічного управління:

- а) складова стратегії формування джерел фінансування підприємства;
- б) складова функціональної стратегії і одна з конкурентних стратегій підприємства;
- в) складова корпоративної стратегії і одна з функціональних стратегій підприємства.

2. Фінансова стратегія – це:

- а) шлях, детальний усесторонній комплексний план здійснення місії та досягнення поставлених довгострокових цілей підприємства;
- б) обґрунтована система довгострокових управлінських рішень, спрямованих на формування і втілення цілей фінансового управління за допомогою фінансових методів і важелів;
- в) стратегія, розробка якої базується на визначенні ієрархії вимог ринку та спрямована на забезпечення безперебійності процесу створення вартості підприємства та стійкої конкурентоспроможності бізнесу;
- г) стратегія спрямована на створення оптимальних за обсягом, складом і структурою фінансових ресурсів, що забезпечують формування активів, необхідних для реалізації довгострокових планів господарської діяльності підприємства.

3. Компонентами фінансової стратегії є:

- а) корпоративна, податкова, інвестиційна, інноваційна стратегії;
- б) побудова системи управління вартістю підприємства, формування інформації для прийняття управлінських рішень, оцінка вартості підприємства, гармонізація індикаторів активу і пасиву стратегічного плану за термінами і обсягами;

в) мета, механізм забезпечення, організаційно-методичний базис та процедури формування, механізм реалізації.

4. На формування фінансової стратегії підприємства впливають такі основні групи чинників:

а) фактори погодженості фінансової стратегії із внутрішнім потенціалом підприємства;

б) фактори внутрішньої збалансованості параметрів фінансової стратегії;

в) фактори прийнятності рівня ризиків, пов'язаних з реалізацією фінансової стратегії;

г) всі відповіді є вірними.

5. Механізм забезпечення фінансової стратегії об'єднує такі елементи:

а) діагностика фінансової рівноваги, діагностика ефективності фінансової діяльності, фінансове планування;

б) експрес-діагностика, фінансовий облік, стратегічна діагностика, фінансове планування;

в) комплексна діагностика потенціалу фінансової стійкості, оптимізація структури капіталу, обґрунтування вибору фінансової стратегії;

г) експрес-діагностика, стратегічна діагностика, діагностика фінансової рівноваги, ефективності операційної та фінансової діяльності, фінансове планування.

6. Основними принципами формування фінансової стратегії є:

а) гнучкості, внутрішньої узгодженості, врахування ризиків;

б) достовірності, безперервності, гнучкості, інтегрованості, сегментності, інформативності;

в) комплексності, єдності інформаційної бази, порівнянності результатів, єдності та узгодженості процедур.

Методичні рекомендації для рішення завдань

Формування стратегії фінансової програми здійснюється за наступними етапами:

1. Формування стратегічних цілей фінансової діяльності.

2. Розробка заходів фінансової політики з окремих аспектів діяльності.

3. Оцінка та реалізація розробленої фінансової стратегії.

При цьому слід враховувати, що при формуванні стратегічних цілей фінансової діяльності підприємства основна увага акцентується на

підвищенні рівня добробуту власників капіталу (підприємства) та максимізації його ринкової вартості.

Оцінка відповідності фінансової стратегії завданням стійкого розвитку підприємства проводиться за наступними елементами:

- узгодження цільових показників фінансової стратегії підприємства з параметрами корпоративної і конкурентної стратегій;
- узгодження фінансової стратегії підприємства з прогностичними змінами зовнішнього фінансового середовища;
- порівняння фінансового стану заданим якісним вимогам;
- можливість реалізації фінансової стратегії;
- допустимий рівень ризиків при реалізації фінансової стратегії;
- результативність розробленої фінансової стратегії (прогнозна ринкова вартість компанії та очікування власників).

Завдання для самостійного рішення

Завдання 1

Розробіть стратегію фінансової програми, якщо є інформація стосовно інноваційного характеру діяльності підприємства у сфері комп'ютерних технологій і стосовно наступних показників діяльності (табл. 1):

Таблиця 1

Основні показники діяльності підприємства

Показники	1 рік	2 рік	3 рік
1. Балансова вартість основних засобів, тис. грн.	2000	2100	2150
2. Балансова вартість оборотних активів, тис. грн.	1950	2690	3270
4. Обсяг реалізованої продукції, тис. грн.	3560	3720	3810
5. Чистий прибуток (збиток), тис. грн.	55	78	90
6. Чистий грошовий потік, тис. грн.	25	100	50

Обґрунтуйте отримані висновки і запропонуйте шляхи вдосконалення стратегії фінансової програми дослідженого підприємства.

Завдання 2

Компанія «Тепловоз» - відомий виробник тепловозів. Не так давно її фахівці розробили нові модифікації електровозів, які передбачають введення у виробництво і таким чином диверсифікувати діяльність компанії. Генеральний директор і власники не підтримують цей проект.

Фінансова служба підприємства підготувала прогнозний баланс і прогнозний звіт про фінансові результати.

Визначте доцільність впровадження нового проекту, використовуючи критерій економічної доданої вартості (EVA).

Вартість позикового капіталу 14,7%, вартість власного капіталу 12%.

Баланс, тис. грн.

АКТИВ		ПАСИВ	
Необоротні активи		Капітал	
Основні засоби	1 558 000	Власний капітал	500 000
Нематеріальні активи	25 000	Резервний капітал	50 000
Довгострокова дебіторська заборгованість	850 000	Нерозподілений прибуток	1 173 000
Інші довгострокові активи	400 000	Всього	1 723 000
Всього	2 833 000	Довгострокові зобов'язання	
Оборотні активи		Довгострокові банківські кредити	850 000
Запаси	15 000	Всього	850 000
Дебіторська заборгованість	175 000	Короткострокові зобов'язання	
Грошові кошти та їх еквіваленти	150 000	Короткострокові банківські кредити	275 000
Інші короткострокові активи	25 000	Короткострокова кредиторська заборгованість	225 000
Всього	365 000	Інші короткострокові зобов'язання	125 000
		Всього	625 000

Баланс	3 198 000	Баланс	3 198 000
--------	-----------	--------	-----------

Звіт про фінансові результати, тис. грн.

Дохід від реалізації	750 000
Собівартість реалізації, в т.ч.	125 000
операційні витрати	75 000
амортизація	50 000
Адміністративні витрати	75 000
Маркетингові витрати	15 000
Прибуток від операційної діяльності	535 000
Витрати на сплату відсотків	125 000
Прибуток до оподаткування	410 000
Податок на прибуток	123 000
Чистий прибуток	287 000

Рішення:

Економічна додана вартість (EVA) розраховується:

$$EVA = NOPAT - IC \times WACC,$$

де NOPAT - операційний прибуток після оподаткування;

IC - інвестований капітал;

WACC - середньозважена вартість капіталу.

Визначимо EVA, використовуючи дані балансу та звіту про фінансові результати:

Крок 1. Визначимо NOPAT, використовуючи дані звіту про фінансові результати:

$$NOPAT = 535\,000 - 123\,000 = 412\,000 \text{ тис. грн.}$$

Крок 2. Розрахуємо IC, для цього к капіталу додаємо процентні зобов'язання компанії:

$$IC = 1\,723\,000 + 850\,000 + 275\,000 = 2\,848\,000 \text{ тис.грн.}$$

Крок 3. Визначимо WACC, враховуючи дію податкового щита на позиковий капітал:

$$WACC = 0,54 \times 12\% + 0,46 \times 14,7\% \times (1 - 0,19) = 11\%$$

Крок 4. И на четвертому кроку розраховуємо EVA.

$$EVA = 412\,000 - 11\% \times 2\,848\,000 = 98\,720 \text{ тис. грн.}$$

Отриманий показник $EVA > 0$, тобто компанія створює економічну додану вартість акціонерам.

Завдання 3

Компанія «Електрон» - відомий виробник електрообладнання. Не так давно її фахівці розробили нову продукцію, які передбачають введення у виробництво і таким чином диверсифікувати діяльність компанії. Генеральний директор і власники не підтримують цей проект.

Фінансова служба підприємства підготувала прогнозний баланс і прогнозний звіт про фінансові результати.

Визначте доцільність впровадження нового проекту, використовуючи критерій економічної доданої вартості (EVA).

Вартість позикового капіталу 10%, вартість власного капіталу 12%.

Баланс, тис. грн.

АКТИВ		ПАСИВ	
Необоротні активи		Капітал	
Основні засоби	779000	Власний капітал	250000
Нематеріальні активи	12500	Резервний капітал	25000
Довгострокова дебіторська заборгованість	425000	Нерозподілений прибуток	586500
Інші довгострокові активи	200000	Всього	861500
Всього	1416500	Довгострокові зобов'язання	
Оборотні активи		Довгострокові банківські кредити	425000
Запаси	7500	Всього	425000
Дебіторська заборгованість	87500	Короткострокові зобов'язання	
Грошові кошти та їх еквіваленти	75000	Короткострокові банківські кредити	137500
Інші короткострокові активи	12500	Короткострокова кредиторська заборгованість	112500
Всього	182500	Інші короткострокові зобов'язання	62500
		Всього	312500
Баланс	1599000	Баланс	1599000

Звіт про фінансові результати, тис. грн.

Дохід від реалізації	450 000
Собівартість реалізації, в т.ч.	125 000
операційні витрати	75 000
амортизація	50 000
Адміністративні витрати	25 000
Маркетингові витрати	5 000
Прибуток від операційної діяльності	295 000
Витрати на сплату відсотків	75 000
Прибуток до оподаткування	220 000
Податок на прибуток	42 000
Чистий прибуток	178 000

ТЕМА 5. СТРАТЕГІЯ САМОФІНАНСУВАННЯ ДІЯЛЬНОСТІ ПІДПРИЄМСТВ

Зміст матеріалу для самостійного опрацювання

Особливості розвитку підприємства на основі принципів самофінансування. Цілі та джерела самофінансування. Відкрите та приховане самофінансування. Вибір дивідендної політики і політики реінвестування. Механізм управління витратами і результатами діяльності підприємства. Стратегія зростання доходів і стратегія ефективності. Цільові функції та обмеження стратегії управління витратами і результатами підприємства. Класифікація стратегічних типів підприємств залежно від співвідношення рівня витрат, цін і якості продукції. Послідовність формування та механізм реалізації стратегії управління витратами і результатами підприємства. Вибір фінансової політики залежно від точки беззбитковості. Система стратегічного управління прибутком підприємств. Механізм управління амортизаційними відрахуваннями підприємств.

Питання для самостійного вивчення:

1. Сутність маржинального підходу. Ефект виробничого (операційного) важеля. Запас фінансової міцності підприємства..
2. Методи нарахування амортизації.
3. Умови збільшення вартості підприємства шляхом капіталізації його прибутку. Методи розрахунку ставки капіталізації.

Тести для поточного контролю знань студентів

1. Розробка стратегії самофінансування передбачає вибір в якості джерел фінансування:

- а) амортизаційні відрахування;
- б) самокредитування;
- в) випуск та розміщення акцій;
- г) проектне фінансування;
- д) рефінансування;
- е) прибуток.

2. Стратегія самофінансування – це:

а) стратегія фінансування діяльності підприємства за рахунок внутрішніх джерел фінансування, орієнтована на управління фондами грошових коштів в цілях накопичення капіталу, достатнього для фінансування розширеного відтворення;

б) обґрунтована система довгострокових управлінських рішень, спрямованих на формування і втілення цілей фінансового управління за допомогою фінансових методів і важелів;

в) стратегія, розробка якої базується на визначенні ієрархії вимог ринку та спрямована на забезпечення безперервності процесу створення вартості підприємства та стійкої конкурентоспроможності бізнесу;

г) стратегія спрямована на створення оптимальних за обсягом, складом і структурою фінансових ресурсів, що забезпечують формування активів, необхідних для реалізації довгострокових планів господарської діяльності підприємства.

3. Основними напрямками внутрішнього фінансування є самофінансування з метою:

- а) поповнення оборотних активів
- б) підтримки масштабів діяльності
- в) придбання елементів необоротних активів
- г) розширення масштабів діяльності

4. Чинниками, що впливають на обсяг самофінансування підприємства у поточному періоді є:

- а) ринкова вартість підприємства
- б) приріст рентабельності підприємства
- в) загальна сума позик, виплачених за період
- г) загальна сума нарахованої амортизації
- д) виплачені за період дивіденди

5. При консервативній політиці управління поточними активами і пасивами не може використовуватися....:

- а) агресивна дивідендна політика
- б) помірна дивідендна політика
- в) консервативна дивідендна політика

6. З агресивною інвестиційною політикою не поєднується....:

- а) агресивна дивідендна політика
- б) помірна дивідендна політика
- в) консервативна дивідендна політика

Термінологічний диктант

1. Відкрите самофінансування.
2. Приховане самофінансування.
3. Механізм управління витратами і результатами.
4. Стратегія управління витратами і результатами.
5. Стратегія управління прибутком.
6. Капіталізація прибутку.
7. Ефект виробничого (операційного) важеля.

Завдання для самостійного рішення

Завдання 1

Підприємство має 3 альтернативи вкладання коштів для розширення своєї діяльності:

- 1) вкласти кошти в придбання нової фірми;
- 2) вкласти кошти в розширення існуючих виробничих потужностей;
- 3) покласти гроші на депозитний рахунок у банк.

В процесі реалізації кожної альтернативи можливі наступні ситуації:

- стабільне зростання;
- стагнація;
- високі темпи інфляції.

Ймовірність настання кожної ситуації складає відповідно: $p_1=0,1$; $p_2=0,2$; $p_3=0,6$.

Результатом інвестування коштів фірми є окупність інвестицій, подана за допомогою коефіцієнту окупності інвестицій ROI у відсотках. Величина ROI розрахована підприємством наведено у табл.1.

Таблиця 1

Розрахункова величина коефіцієнта ROI

Ситуація	Величина коефіцієнта ROI, %
<i>Вкладення коштів в придбання нової фірми</i>	
Стабільне зростання	12
Стагнація	10
Високі темпи інфляції	3
<i>Вкладення коштів в розширення існуючих виробничих потужностей</i>	
Стабільне зростання	18
Стагнація	16
Високі темпи інфляції	10
<i>Покласти гроші на депозитний рахунок у банк</i>	
Стабільне зростання	8
Стагнація	4
Високі темпи інфляції	3

Визначте найкращий варіант фінансової стратегії, використовуючи метод «дерево рішень».

Рішення:

Для вибору кращої альтернативи, фірма збрала необхідну інформацію і побудувала дерево рішень, як показано на рисунку:

Аналіз графіку починаємо просуваючись справа наліво.

1. Визначаємо очікувану величину окупності інвестицій для першої альтернативи шляхом множення розрахункової величини ROI на імовірність подій. У нашому випадку очікувана величина окупності інвестицій складає:

Варіант 1: $(12,0 \times 0,1) + (10,0 \times 0,2) + (13,0 \times 0,6) = 1,2 + 1 + 7,8 = 10\%$

Варіант 2: $(18,0 \times 0,1) + (16,0 \times 0,2) + (10,0 \times 0,6) = 1,8 + 3,2 + 6 = 11\%$

Варіант 3: $(8 \times 0,1) + (4 \times 0,2) + (4 \times 0,6) = 0,8 + 0,8 + 2,4 = 4\%$

2. Порівняємо між собою отримані величини очікуваного коефіцієнта інвестицій, і виберемо кращий варіант.

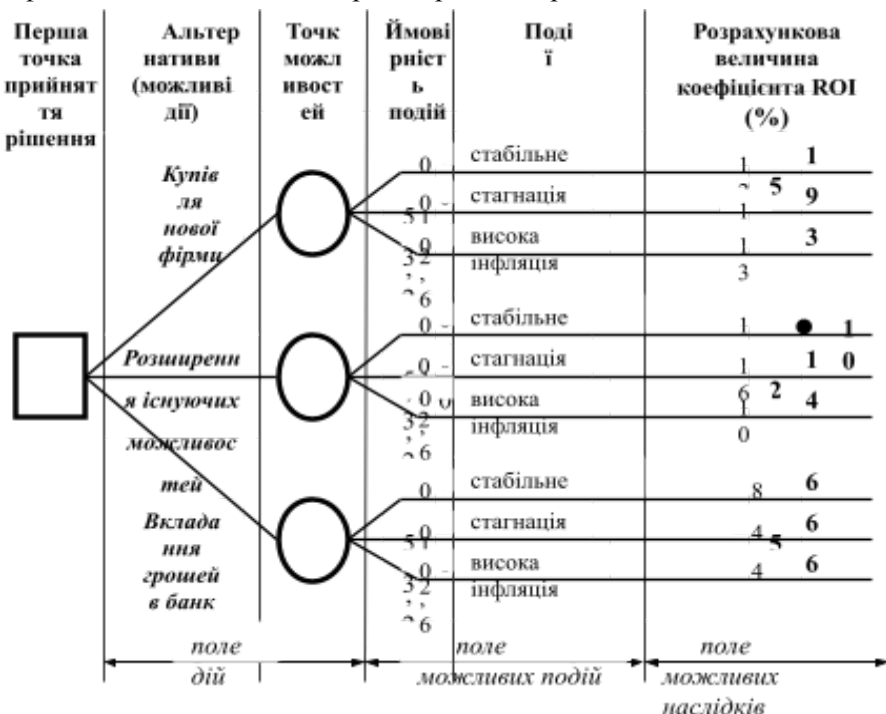

Рис. Графік «дерева рішення» в задачі інвестування коштів фірми

У нашому випадку кращим варіантом є 2-ий, тому що його реалізація забезпечує найбільший коефіцієнт ROI.

Завдання 2

Підприємство має 3 альтернативи вкладання коштів для розширення своєї діяльності:

- 4) вкласти кошти в придбання нової фірми;
- 5) вкласти кошти в розширення існуючих виробничих потужностей;
- 6) покласти гроші на депозитний рахунок у банк.

В процесі реалізації кожної альтернативи можливі наступні ситуації:

- стабільне зростання;
- стагнація;
- високі темпи інфляції.

Ймовірність настання кожної ситуації складає відповідно: $p_1=0,4$; $p_2=0,2$; $p_3=0,6$.

Результатом інвестування коштів фірми є окупність інвестицій, подана за допомогою коефіцієнту окупності інвестицій ROI у відсотках. Величина коефіцієнта ROI розрахована підприємством наведено у табл.3.

Таблиця 3

Розрахункова величина коефіцієнта ROI

Ситуація	Величина коефіцієнта ROI, %
<i>Вкладення коштів в придбання нової фірми</i>	
Стабільне зростання	20
Стагнація	15
Високі темпи інфляції	5
<i>Вкладення коштів в розширення існуючих виробничих потужностей</i>	
Стабільне зростання	16
Стагнація	14
Високі темпи інфляції	10
<i>Покласти гроші на депозитний рахунок у банк</i>	
Стабільне зростання	14
Стагнація	8

Високі темпи інфляції	6
-----------------------	---

Визначте найкращий варіант фінансової стратегії, використовуючи метод «дерево рішень».

Прогнозні дані щодо стратегії розвитку

Показники	Фактичні дані 2013	Прогнозні дані				
		2014	2015	2016	2017	2018
Основні засоби (залишкова вартість)	150215	148034,8	142585,0	135599,9	127079,5	117023,9
Знос	331084	314530	298803	283863	269670	256186
Виробничі запаси	119269	110074,8	114314,4	118554,0	122793,6	127033,2
Виручка від реалізації	859395	973493,8	1056013,2	1138532,6	1221052,0	1303571,4
Собівартість	747154	819364,7	855304,0	886436,0	913896,4	938460,6
Валовий прибуток	112241	154129,1	200709,2	252096,6	307155,6	365110,8
Середня кількість працівників	5951	5951	5951	5951	5951	5951
Оборотні активи	472238	469357	505363	541370	577377	613383
Дебіторська заборгованість	152292	153783,3	161505,8	168195,4	174096,0	179374,3
Інвестиційні накопичення	6352	6670	7003	7353	7721	8107
Витрати на підготовку кадрів	75056	83230	86186	88747	91006	93026
Активи	668090	682862,1	719551,6	756241,1	792930,6	829620,1

Завдання 3

За прогнозними даними, наведеними в таблиці 4, розрахувати показники потенціалу операційної діяльності підприємства. Обґрунтувати доцільність вибору на прогнозний період стратегії розвитку підприємства.

Рішення

Результати розрахунків в табл. 5 показали, що стан операційної діяльності підприємства в прогнозному періоді можливо покращити за умови досягнення цільових орієнтирів, наведених в табл. 4.

Таблиця 5

Показники	Фактичн і дані 20XX	Прогноз				
		1 рік	2 рік	3 рік	4 рік	5 рік
<i>Виробничо-технічний потенціал</i>						
Фондовіддача	5,72	6,58	7,41	8,40	9,61	11,14
Зношеність основних фондів	2,20	2,01	1,88	1,78	1,71	1,67
Матеріаловіддача	7,21	8,84	9,24	9,60	9,94	10,26
Витратовіддача	1,15	1,19	1,23	1,28	1,34	1,39
<i>Економічний потенціал</i>						
Рентабельність виробництва	0,15	0,19	0,23	0,28	0,34	0,39
Рентабельність продаж	0,13	0,16	0,19	0,22	0,25	0,28
Рентабельність підприємства	0,17	0,23	0,28	0,33	0,39	0,44
<i>Фінансовий потенціал</i>						
Фондоозброєність оборотних засобів	0,32	0,32	0,28	0,25	0,22	0,19
Матеріалоємкість оборотних засобів	0,25	0,23	0,23	0,22	0,21	0,21
Оборотність оборотних активів	1,82	2,07	2,09	2,10	2,11	2,13
Оборотність дебіторської заборгованості	5,64	6,33	6,54	6,77	7,01	7,27
Віддача інвестиційного ресурсу	135,30	145,96	150,79	154,83	158,15	160,80
Фондоозброєність ресурсів	23,65	22,20	20,36	18,44	16,46	14,44
Працевантаження інвестиційний ресурс на	0,94	0,95	0,95	0,96	0,97	0,98
Матеріалонавантаження інвестиційний ресурс на	18,78	16,50	16,32	16,12	15,90	15,67
<i>Кадровий потенціал</i>						
Продуктивність праці	144,41	154,33	157,93	160,63	162,53	163,69
Працеозброєність оборотних активів	0,01	0,01	0,01	0,01	0,01	0,01

Коефіцієнт витрат на підготовку кадрів	12,61	13,19	12,89	12,52	12,11	11,68
--	-------	-------	-------	-------	-------	-------

За прогнозними розрахунками до 5 року очікується тенденція зростання прибутковості – рентабельність виробництва і продажів досягнуть значення 0,39 і 0,28. В прогнозному періоді позитивна тенденція також характерна і для показників ефективності використання ресурсів, фінансового і кадрового потенціалів: фондовіддача збільшиться на 94,7%, продуктивність праці – на 51,7%, витратовіддача – на 20,8%, обіговість оборотних активів – на 16,8%, віддача інвестиційного ресурсу – на 18,8%. Це свідчить про те, що на прогнозний період стратегія розвитку підприємства обрана правильно.

Завдання 4

За прогнозними даними, наведеними в таблиці, розрахувати показники потенціалу операційної діяльності підприємства. Обґрунтувати доцільність вибору на прогнозний період стратегії диверсифікації підприємства.

Таблиця 6

Прогнозні дані щодо стратегії диверсифікації

Показники	Фактичні дані 20XX р.	Прогнозні дані				
		1 рік	2 рік	3 рік	4 рік	5 рік
Основні засоби (залишкова вартість)	150215	136695,7	124393,0	113197,7	103009,9	93739,0
Знос	331084	264867,2	211893,8	169515,0	135612,0	108489,6
Виробничі запаси	119269	110920,2	103155,8	95934,9	89219,4	82974,1
Виручка від реалізації	859395	855098,0	850822,5	846568,4	842335,6	838123,9
Собівартість	747154	758361,3	769736,7	781282,8	793002,0	804897,1
Валовий прибуток	112241	96736,7	81085,8	65285,6	49333,6	33226,8
Середня кількість працівників	5951	5713,0	5484,4	5265,1	5054,5	4852,3
Оборотні активи	472238	495849,9	520642,4	546674,5	574008,2	602708,7
Інвестиційні накопичення	6352	6606,1	6870,3	7145,1	7430,9	7728,2
Витрати на підготовку кадрів	75056	71303,2	67738,0	64351,1	61133,6	58076,9

Дебіторська заборгованість	152292	153814,9	155353,1	156906,6	158475,7	160060,4
Активи	668090	681451,8	695080,8	708982,5	723162,1	737625,3

ТЕМА 6. СТРАТЕГІЇ ПОЗИКОВОГО ФІНАНСУВАННЯ ДІЯЛЬНОСТІ ПІДПРИЄМСТВ

Зміст матеріалу для самостійного опрацювання

Сутність і функції кредиту. Ефект податкового щита за рахунок залучення позик. Основні елементи системи кредитування. Умови кредитування підприємств у разі фінансування поточної діяльності, модернізації виробництва та початку нового виробництва. Показники, які використовуються з метою оцінки доступності кредиту для підприємства. Основні характеристики класичної купонної облігації. Облігації на міжнародному ринку капіталу у формі кредитних нот і сертифікатів участі в позиції. Форми і правила, умови та обмеження проведення реструктуризації заборгованості. Сутність, види і умови проектного фінансування інвестиційної діяльності підприємства. Структуроване фінансування. Механізм сек'юритизації.

Питання для самостійного вивчення:

1. Економічна і соціальна роль довгострокового банківського кредиту на макро- і мікрорівнях.
2. Характеристика генезису кредиту з позицій діалектичного та історичного підходів в контексті зміни технологічних устроїв і ролі у відтворювальному процесі.
3. Принципи забезпечення простого і розширеного відтворення підприємств з використанням банківських кредитів. Класифікація банківських кредитів.

Тести для поточного контролю знань студентів

1. Роль довгострокового банківського кредиту на макрорівні полягає у наступному:
 - а) через грошово-кредитну політику впливає на обсяг грошової маси та інфляційні процеси;
 - б) є джерелом збільшення власних коштів;
 - в) забезпечує безперервність процесу відтворення;
 - г) забезпечує формування основних і оборотних засобів;
2. Роль довгострокового банківського кредиту на мікрорівні полягає у наступному:

а) через грошово-кредитну політику впливає на обсяг грошової маси та інфляційні процеси;

б) є джерелом збільшення власних коштів;

в) забезпечує безперервність процесу відтворення;

г) забезпечує формування основних і оборотних засобів.

3. Дайте визначення банківського кредиту як економічної категорії:

а) надання певної грошової суми суб'єкту підприємництва за умови повернення її через певний проміжок часу;

б) форма руху вартості в товарній або грошовій формі, що виражає економічні відносини між кредитором і позичальником з приводу тимчасово вільних грошових коштів, товарів або інших речей і їх руху на умовах терміновості, зворотності й платності;

в) відносини з приводу трансформації грошового капіталу в позиковий, включаючи акумуляцію кредитних ресурсів (пасивний кредит) і кредитування (активний кредит).

4. Для фінансування модернізації виробництва використовуються такі види банківських кредитів:

а) терміновий (іпотечний);

б) овердрафт;

в) револьверний;

г) кредитна лінія;

д) синдикований;

е) онкольний;

ж) проектне фінансування.

5. Для фінансування нового виробництва використовуються такі види банківських кредитів:

а) терміновий (іпотечний);

б) овердрафт;

в) револьверний;

г) кредитна лінія;

д) синдикований;

е) онкольний;

ж) проектне фінансування.

6. Які вигоди надає заміщення банківського кредиту на облігаційну позику з порівнянними ставками запозичення?

а) зниження вартості позикового капіталу;

б) придбання підприємством публічної кредитної історії;

в) збереження незалежності у виборі обслуговуючої підприємство кредитної установи;

г) всі відповіді вірні;

д) всі відповіді невірні.

Термінологічний диктант

1. Банківський кредит.

2. Кредитування.

3. Номінальна вартість облігації.

4. Стандартна реструктуризація заборгованості.

5. Проектне фінансування.

6. Методи фінансового інжинірингу.

7. Модель структурованого фінансування.

8. Сек'юритизація.

Завдання для самостійного рішення

Завдання 1

Компанія «Грузавто» в даний час є найбільшим виробником вантажних автомобілів, автобусів, двигунів. Компанія активно бере участь у виробництві транспортних систем наступного покоління і бурхливо розвивається.

Інвестований капітал на дату оцінки становить 100 млн. грн. Структура інвестованого капіталу: 50% власного капіталу, 50% позикового. Вартість позикового капіталу 5%, вартість власного капіталу 15%. Операційний прибуток компанії 11 млн. грн.

Керівництво компанії стоїть перед необхідністю здійснення інвестиції в обсязі 25 млн. грн., пов'язаної з придбанням нового обладнання. Пропонується здійснення даної інвестиції в повному обсязі за рахунок отримання кредиту. Фінансовий розрахунок показує, що рентабельність інвестиції становить 6%.

Визначте доцільність фінансування за рахунок банківського кредиту, враховуючи інтереси акціонерів.

Рішення:

Оцінку стратегії фінансування можна здійснити використовуючи концепцію економічної доданої вартості.

Економічна додана вартість (EVA) розраховується:

$$EVA = IC \times (ROIC - WACC),$$

де IC - інвестований капітал;

ROIC - прибутковість інвестованого капіталу;

WACC - середньозважена вартість капіталу.

Визначимо EVA на дату оцінки:

1. Визначимо ROIC, використовуючи данні про компанію:

$$ROIC = 11 / 100 = 11\%.$$

3. Визначимо WACC, враховуючи дію податкового щита на позиковий капітал:

$$WACC = 0,5 \times 15\% + 0,5 \times 5\% \times (1 - 0,19) = 9,5\%$$

4. И на четвертому кроку розраховуємо EVA.

$$EVA_1 = (11\% - 9,5\%) \times 100 = 1,5 \text{ млн. грн.}$$

Отриманий показник $EVA_1 > 0$, тобто компанія створює економічну додану вартість акціонерам.

Визначимо EVA після фінансування за рахунок банківського кредиту, при цьому інвестований капітал складе 125 млн. грн.

1. Величина очікуваного операційного прибутку складе:

$$OP = 11 / 100 + 25 \times 6\% = 12,5 \text{ млн. грн.}$$

2. Визначимо ROIC, використовуючи данні про компанію:

$$ROIC = 12,5 / 125 = 10\%.$$

3. Визначимо WACC, враховуючи дію податкового щита на позиковий капітал:

$$WACC = 0,4 \times 15\% + 0,6 \times 5\% \times (1 - 0,19) = 8,4\%$$

4. И на четвертому кроку розраховуємо EVA.

$$EVA_2 = (10\% - 8,4\%) \times 125 = 2 \text{ млн. грн.}$$

Отриманий показник $EVA_2 > EVA_1$, дії керівника в частині здійснення фінансування призводять до збільшення доданої вартості, що в свою чергу спричинить збільшення вартості компанії для акціонерів.

Завдання 2

Компанія «Ромашка» в даний час є виробником газованих напоїв. Компанія активно бере участь у розробці нової продукції і бурхливо розвивається.

Інвестований капітал на дату оцінки становить 1,5 млн. грн. Структура інвестованого капіталу: 60% власного капіталу, 40% позикового. Вартість позикового капіталу 15%, вартість власного капіталу 18%. Операційний прибуток компанії 100 тис. грн.

Керівництво компанії стоїть перед необхідністю здійснення інвестиції в обсязі 50 тис. грн., пов'язаної з придбанням нового обладнання. Пропонується здійснення даної інвестиції в повному обсязі

за рахунок отримання кредиту. Фінансовий розрахунок показує, що рентабельність інвестиції становить 5%.

Визначте доцільність фінансування за рахунок банківського кредиту, враховуючи інтереси акціонерів.

Завдання 3

Підприємство «Парус» має 175000 тис. грн. в активах і фінансується повністю за рахунок акціонерного капіталу. В даний час вона реалізує 110 тисяч одиниць продукції за ціною 3 грн. Її умовно-постійні витрати складають 20000 грн. питомі змінні - 2,5грн., ставка оподаткування прибутку - 19%.

У відповідності з новою фінансовою стратегією підприємство вирішило змінити свою структуру капіталу, випустивши облігаційну позику на суму 87500 грн. (вартість 12%) і використовують ці кошти для заміни 87500 тис. грн. акціонерного капіталу.

Як зміниться рентабельність акціонерного капіталу і рівень фінансового важеля? При розрахунках виходите з того, що відсотки по облігаційній позиці відносяться на витрати підприємства.

Припустимо, що прибуток до виплати відсотків і податків знизилася до 25000 тис. грн. Чому дорівнюватиме рентабельність акціонерного капіталу при цьому рівні прибутку в умовах відсутності наявності боргового фінансування? Як зміниться при цьому рівень фінансового важеля?

Який вплив робить фінансовий важіль на середньозважену ціну капіталу?

Який вплив вибору оптимальної структури капіталу на фінансові показники компанії, наскільки значні наслідки невеликих відхилень від оптимальної структури?

ТЕМА 7. ІНВЕСТИЦІЙНА СТРАТЕГІЯ ПІДПРИЄМСТВ

Зміст матеріалу для самостійного опрацювання

Інвестиційна стратегія – суть і принципи розробки. Роль інвестиційної стратегії у розвитку підприємства. Процес та методи розробки інвестиційної стратегії. Стратегічні цілі інвестиційної діяльності. Вибір стратегічних напрямків і форм інвестиційної діяльності. Політика формування інвестиційних ресурсів підприємства. Джерела фінансування інвестиційної стратегії. Визначення загальної потреби в інвестиційних ресурсах. Методи оцінки вартості джерел позикового капіталу. Оцінка результативності інвестиційної стратегії.

Питання для самостійного вивчення:

1. Поняття інвестиційної стратегії підприємства.
2. Етапи процесу формування інвестиційної стратегії.
3. Оцінка інвестиційної стратегії підприємства.
4. Зв'язок інвестиційної стратегії із загальною стратегією економічного розвитку підприємства.
5. Оцінка інвестиційної стратегії підприємства.
6. Оптимізація співвідношення різних форм інвестування за окремими етапами реалізації його інвестиційної стратегії, виходячи із профільного спрямування діяльності підприємства, стадії його життєвого циклу, розміру, стану кон'юнктури окремих сегментів інвестиційного ринку тощо.
7. Оцінка результативності інвестиційної стратегії

Тести для поточного контролю знань студентів

- 1.. *Чи можна вважати інвестиційну стратегію підприємства його довгостроковим планом розвитку?*
а) так; б) ні; в) частково.
2. *Вибрати з наведеного переліку ключових аспектів розвитку інвестиційної діяльності, ті, котрі варто врахувати у складі стратегії інвестування:*
а) очікувані макроекономічні умови; б) кон'юнктура товарного ринку; в) критерій прибутковості інвестицій; г) прибутковість фінансових інструментів; д) обсяги інвестування; е) джерела коштів.
3. *Інвестиційна стратегія є довгостроковою концепцією поведінки інвестора з метою досягнення обраних на перспективу цілей. Чи потрібно інвестору розробляти стратегію у випадку, якщо він зорієнтований на короткострокові вкладення капіталу?*
а) так; б) ні.
4. *Інвестиційна стратегія формується з метою досягнення при заданому обсязі коштів найкращих результатів за обраний довгостроковий період часу. Чи варто постійно коригувати розроблену і прийняту до роботи інвестиційну стратегію?*
а) так; б) ні.
5. *На який період Ви рекомендуєте розробляти інвестиційну стратегію в поточних економічних умовах України?*
а) на 2 роки; б) до 4 років; г) до 5 років.
6. Як часто варто переглядати інвестиційну стратегію?

а) раз на рік; б) раз на два роки; в) у разі значних змін в інвестиційному середовищі; г) у разі появи більш вигідних інвестиційних проектів.

7. Чи потрібно інвестиційну програму:

а) постійно коригувати? б) коригувати у випадку особливих подій у зовнішньому економічному середовищі або в проектах, що реалізуються? в) підтримувати стабільною протягом заданого часу? г) коригуватися з наперед визначеною регулярністю?

8. Інвестиційні ресурси є:

а) частиною капіталу підприємства; б) частиною фінансових ресурсів підприємства; в) частиною операційних ресурсів підприємства; г) активною частиною інноваційного потенціалу підприємства.

9. Яким є головне призначення інвестиційних ресурсів?

а) слугувати джерелом збільшення доходу підприємства; б) бути джерелом вкладень у реальні та фінансові інвестиції; в) бути активною формою збільшення капіталу підприємства; г) виступати джерелом інвестиційних витрат.

10. Котрий з видів інвестиційних ресурсів може бути швидко трансформованим у будь-які активи підприємства:

а) фінансові ресурси; б) грошові ресурси; в) матеріальні ресурси; г) інноваційні ресурси.

11. Визначте, характеристикою якого поняття є вибір найбільш ефективних шляхів досягнення сформованих довгострокових цілей інвестиційної діяльності:

- а) «інвестиційний проект»;
- б) «інвестиційний аналіз»;
- в) «інвестиційне планування»;
- г) «інвестиційна стратегія».

12. Укажіть, у чому відображено основні цілі інвестиційної стратегії підприємства:

- а) фінансовому плані підприємства;
- б) бізнес-плані інвестиційного проекту;
- в) відповідних критеріальних показниках;
- г) статуті підприємства.

13. Оберіть правильне визначення поняття «стратегічні цілі інвестиційної діяльності»:

а) вибір найбільш сприятливих та ефективних шляхів досягнення сформованих цілей інвестиційної діяльності підприємства;

б) подані у формалізованому вигляді бажані параметри інвестиційної позиції підприємства, що дають змогу спрямовувати цю діяльність у довгостроковій перспективі та оцінювати її результати;

в) усі види грошових та інших активів, залучених для здійснення вкладень в об'єкти реального та фінансового інвестування;

г) орієнтири підприємства у реалізації проектів реальних і фінансових інвестицій.

14. Укажіть фактори, на які орієнтується підприємство у процесі визначення цілей інвестиційної діяльності:

а) збільшення капіталу, зростання поточного доходу, забезпечення ліквідності та збереження капіталу, можливий контроль над підприємством емітентом;

б) галузева, товарна та регіональна диверсифікація діяльності підприємства;

в) оцінювання ризиків та визначення форм їх страхування;

г) розроблення та реалізація стратегії фінансування інвестиційних проектів.

15. Укажіть правильне визначення поняття «інвестиційна стратегія підприємства»:

а) найзагальніші підходи до організації та здійснення інвестиційної діяльності підприємства, а не окремі плани;

б) вибір найефективніших шляхів досягнення сформованих цілей інвестиційної діяльності підприємства;

в) вибір найефективніших шляхів досягнення поставлених завдань інвестиційної діяльності підприємства;

г) сукупність цільових стратегій діяльності підприємства на ринку.

16. Укажіть види інвестиційної стратегії залежно від способів забезпечення бажаних параметрів інвестиційної діяльності:

а) загальна та допоміжні інвестиційні стратегії;

б) стратегія реального, фінансового та інноваційного інвестування;

в) стратегія концентрованого, диверсифікованого та інтегрованого розвитку;

г) стратегія стійкого зростання інвестиційної діяльності, стратегія підтримки інвестиційної діяльності, стратегія подолання нестійкості.

Термінологічний диктант

1. Банківський кредит.

2. Кредитування.

3. Номінальна вартість облігації.

4. Стандартна реструктуризація заборгованості.

5. Проектне фінансування.

6. Методи фінансового інжинірингу.

7. Модель структурованого фінансування.

8. Сек'юритизація.

РЕКОМЕНДОВАНА ЛІТЕРАТУРА

Базова

1. Стратегічний фінансовий менеджмент: навчальний посібник / Л.А. Костирко, Р.О. Костирко, І.М. Кукса, І.О. Тарасенко. – 2-ге вид. перероб. та доп. – Сєвєродонецьк: вид-во СНУ ім. В. Даля, 2017. – 465 с.
2. Костирко Л.А. Фінансовий механізм сталого розвитку підприємств: стратегічні орієнтири, системи забезпечення, адаптація: Монографія / Л.А. Костирко. – Луганськ: Вид-во «Ноулідж», 2012. – 474 с.
3. Плиса В.Й., Приймак І.І. Стратегія забезпечення фінансової стійкості суб'єктів господарювання в економіці України: Монографія. – Львів: Видавництво ННБК «АТБ», 2009. – 144 с.
4. Киндрацька Г.І. Стратегічний менеджмент: [навч. посіб.] К.: Знання, 2006. – 366 с.
5. Фінансова стратегія в управлінні підприємствами: монографія / А.Г. Семенов, О.О. Єропутова, Т.В. Перекрест та ін. – Запоріжжя : КПУ, 2008. – 188 с.
6. Фінансова стратегія підприємства: [монографія] / І. О. Бланк [та ін.]; Київський національний торговельно-економічний ун-т. – К., 2009. – 147 с.
7. Довгань Л. Стратегічне управління : [навч. посібник] / Л. Довгань, Ю. Каракай, Л. Артеменко. – К. : Центр навчальної літератури, 2009. – 440 с

Допоміжна

1. Блакита Г. В. Фінансова стратегія торговельних підприємств: методологічні та прикладні аспекти [монографія] / Г. В. Блакита; Київ. нац. торг.-екон. ун-т. - К. : [Київ. нац. торг.-екон. ун-т], 2010. - 243 с.
2. Костырко Л.А. Диагностика потенциала финансово-экономической устойчивости предприятия. – Монография . – 2-е изд., переработ. и дополн. – Х.: Фактор, 2008 – 336 с.
3. Костирко Р.О. Фінансовий аналіз: [навч. посіб.] / Р.О. Костирко. – Х.: Фактор, 2007. – 784 с.
4. Костирко Р.О., Тертична Н.В., Шевчук В.О. Комплексна оцінка вартості підприємства: монографія / за заг. ред. докт. екон. наук, академіка НАН України М.Г. Чумаченка. – 2-ге вид., перероб. і доп. – Х. Фактор, 2008. – 278 с.
5. Коупленд, Т. Стоимость компаний: оценка и управление / Т. Коупленд, Т. Коллер, Дж. Муррин; пер. с англ. – М.: ЗАО «Олимп-Бизнес», 2008. – 576 с.
6. Мартин Джон Д., Петти Вильям Дж. VBM – управление, основанное на стоимости: Корпоративный ответ революции акционеров / Пер. с англ.; Под научн. ред. О.Б. Максимовой, И.Ю. Шарাপовой. – Днепропетровск: Баланс Бизнес Букс, 2006. – 272 с.
7. Мироненко Є. В. Стратегічне управління підприємством: навч. посіб. / Є. В. Мироненко, А. В. Остафійчук, І. П. Фоміченко ; МОНМС України, Донбас. держ. машинобуд. акад. — Краматорськ, 2011. — 228 с.
8. Ігнат'єва, І.А. Стратегічний менеджмент [Текст] : підручник / І.А. Ігнат'єва. – К. : Каравела, 2008. – 480 с.
9. Нортон Д. Сбалансированная система показателей. От стратегии к действию / Д. Нортон, Р. Каплан: пер. с англ. – М.: ЗАО «Олимп-Бизнес», 2010. – 320 с.

10. Фінансовий менеджмент [Електронний ресурс]: підручник / М-во освіти і науки України, ДВНЗ «Київ. нац. екон. ун-т ім. Вадима Гетьмана»; [А. М. Поддєрьогін, Н.Д. Бабяк, М.Д. Білик та ін.]; кер. кол. авт. і наук. ред. проф. А. М. Поддєрьогін. – 2-ге вид., перероб. – К.: КНЕУ, 2017. – 534 с.

11. Фицджеральд Рэй. Управление финансами предприятия для менеджеров. Руководство по планированию, контролю и принятию решений / Рэй Фицджеральд: пер. с англ. – Днепропетровск: Баланс-Клуб, 2003. – 456 с.

Навчальне видання

Методичні вказівки до самостійної роботи з дисципліни
«Стратегічний фінансовий менеджмент» (для здобувачів вищої освіти
спеціальності 072 «Фінанси, банківська справа та страхування»)

Укладачі:

Л.А. Костирко, д.е.н., професор
Е.В. Чернодубова, к.е.н., доцент

Рецензент

Ю.І. Ключ, д.е.н., професор